

פעילות מדעית במרחבים טבעיים בחצר הגן

דר' ענת סלע

התפתחות האדם מתרחשת כתהליך חברתי תרבותי (Vygotsky, 1978). לשם מילוי תפקידינו בתרבות ובחברה צוידנו במורשת תרבותית וביולוגית המאפשרת לנו להשתמש בשפה ובכלים תרבותיים אחרים וביכולת ללמוד זה מזה ומהסביבה. על כן, במיוחד בגילאים הצעירים חשוב לאפשר לילידים אינטראקציה עם סביבה שיש בה מצד אחד סדר והרמוניה ומצד שני מורכבות ומסתורין. הסדר מעיד על "חוקי המשחק", ההרמוניה מגנה מפני עודפות מיותרת, המורכבות יוצרת עניין והמסתורין תומך ברצון לחקור.

את כל אלה ניתן למצוא בחלקה קטנה של טבע שלא הושחתה. מרחב טבעי שניתן להרגיש בו בטוחים, שניתן לחוות בו באופן בלתי אמצעי את היותנו חלק ממארג מופלא של חיים, ושניתן לחקור וללמוד בו באמצעות תיווך הולם של מבוגר ושל כלים שונים.

אין צורך להרחיק לכת. דומה שחצר הגן היא הסביבה הטבעית ללימוד מדע. בהכילה תת-סביבות רבות שלכל אחת אופי משלה, עשויה החצר להוות מכלול המציג סביבה מורכבת, מעניינת, רבת גוונים וגירויים הדרושים כל כך בחינוך המדעי. בהיותה מחוברת לעולם ה"אמיתי" שמחוץ לגן, ומשום ריבוי ההתרחשויות המתקיימות בתוכה בו זמנית, מאפשרת החצר למידה הקשרית, עם חיבורים רבים לחיי היומיום, וכן לתחומי תוכן ותרבות נוספים.

החצר מזמנת שיתופי פעולה מסוגים שונים החיוניים לתהליכי חקר רבים, ותומכת בהם. היא מאפשרת פעילות יחידים לצד פעילות בקבוצות. הקבוצות עשויות להיות שונות זו מזו במספר המשתתפים (החל בקבוצה אינטימית בת שניים שלושה חברים ועד קבוצה שגודלה מחצית הכיתה ואף יותר), בהרכב המשתתפים ובסוג הפעילות המבוצעת, ובכך להעשיר את לימודי המדע.

בל נשכח שחצר הגן היא אזור שנועד במקור לפורקן ולפעילות לא מובנת. לצד פעילות כזו החצר יכולה לאפשר פעילות יוצרת, חוקרת, עצמאית ומכוונת, כגון: חקר סוגי האדמה השונים, אזורי שמש וצל, צמחים ובעלי חיים קטנים, קבועים ומשתנים, ירידת משקעים והשקיה מלאכותית. מעל כל זאת, החצר היא הזדמנות לראות את קשרי הגומלין בין יצורים חיים שונים לבין עצמם ואת השפעות שינויי מזג האוויר עליהם.

השבת זרעים של פרחי בר אל הטבע בקרבתנו הינה דוגמא טובה הן לאחריות האדם על סביבתו והן לטכנולוגיה המאפשרת לנו לא רק לקבל יותר אלא גם לתת יותר. ככל שפעילות הזריעה והטיפול של חלקת פרחי הבר תיעשה ביחד עם הילדים ועם ההורים והקהילה כך תתעצם התרומה החינוכית של עשייה זו.

